Poštnina plačana v gotovini.

Posamezna številka 1·50 Din.

Delavsko-kmetski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrtletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Izpustite s. Sedeja! Premestite trboveljskega in zagorskega orožniškega komandirja, uvedite preiskavo v Trbovljah skupaj z delavci! Izpustite delavce, ki so že 2 do 4 mesece v preiskavi brez vsake krivde! Zaprite morilce! Razpustite Orjuno!

Leto I — LJUBLJANA, 25. septembra 1924. — Stev. 6.

Veliki delavski shod v Ljubljani.

Polno nabita dvorana Mestnega doma. - Delavstvo z navdušenjem pozdravlja govornikova izvajanja. - Delavstvo je pripravljeno vztrajati v boju do zmage. - Odprite ječe! - Obsodba klerikalnega režima.

Prvič po tretji obznani se je vršil 19. sept. protestni shod v Mestnem domu, ki ga je sklicalo razredno delavstvo, da da duška proti tačenju s strani prejšnjega in današnjega režima. Seveda vlada „zakona, reda in pravice“ je tudi ta shod prvotno prepovedala in vendar je na odločni protest zastopnikov delavstva morala v tem popustiti, zahtevala je pač izpremembo dnevnega reda, izgovarjajoč se, da delavstvu ni briga o splošnem položaju (ki se pa pod novo vlado ni niti za las izboljšal), temveč naj delavstvo govori samo o višini dnin in delavnem času. Že s samo to zahtevo je vlada pokazala, da želi tudi nadalje gaziti ustavne pravice, ki bi jih moralo imeti delavstvo. S tem je današnja vlada dokazala, da hoče od delavskega razreda zopet napraviti neko III. vrsto državljanov. Ali se ona v tem bridko vara. V polno nabiti dvorani Mestnega Doma je točno ob določenem času otvoril protestni shod s. Čepeljnik. Burno in enoglasno je bil za predsednika izvoljen s. Culjkar (ki je nedavno prišel iz ljubljanskih zaporov, bil je namreč obtožen po zakonu o zaščiti države), zapisnik je pa vodil s. Praprotnik, na kar je kot prvi govornik prevzel besedo s. Peterkovič, ki je uvodoma razložil položaj pri nas in drugod, poudarjal je orjaški boj med meščansko reakcijo in delavsko demokracijo. Zlasti je razrinkaval Mussolinijev malomeščanski fašizem in naš generalski fašizem, ki pod oficirsko kliko podržuje razne razbojniške tolpe kakor: Srnao, Orjuna, Hanao, Četniki, Narodna Odbrana itd. Torej v Jugoslaviji in sploh na Balkanu se je uvedlo režim korupcije, nasilja, ropa in požigov. Nadaljeval je: „In tak režim se opravičuje s tem, da imamo tu opravka z resno komunistično nevarnostjo. Kako pa izgleda ta nevarnost se lahko prepričamo iz enega nedavnega dogodka pred glavno pošto. Ata „Narod“ so pisali, da je hotela tajna komunistična oborožena organizacija UDR zasesti Ljubljano in zadušiti ateka „Narod“ kar v postelji. Ta zarota da je bila sklenjena v Vörishofnu. Jasno pa je bilo za vsakogar, da UDR niso niti komunistična organizacija, niti bojevno socialistična, temveč da jih je imel doslej

amerikanec Svetek

za svoje lajbgardiste, ker so pa ata „Narod“ v svojem „Verfolgungswahnsinn“ še vedno pisali o nevarnosti zarote v Vörishofnu, je izšla v „Slovencu“ slika „zarotnikov“ v podobi nedolžnih otročičev. Pašič in Pribičevič sta si izmislila tudi, da so delavske strokovne organizacije komunistična zarotniška gnezda in so jih zapečatili. Pašič in P. sta dobro vedela da ni res, pa tudi g. Žerjav in uredniki „Morgenstern-a“ vedo dobro, da lažejo, ali oni morajo lagati, da bi na en način prikrivali resničen namen svojih nasilstev. V njihovih rokah je ves finančni kapital, Trboveljska družba. Oni so vršili celo

razprodajo Jugoslavije

potom Rade Pašiča in vse umazane odkrite in neodkrite afere itd. Demokrati in radikali so v glavnem gospodarji vseh bank, Trboveljske družbe, izvozniških družb itd. in oni bi hoteli že itak ogromen profit še povečati. Kako pa to storiti? Proglasiti one, ki delajo in zahtevajo za to plačo, za protidržavno zaroto, stavko na pr. za 30 % zvišanje mezd za komunistično revolucijo in strokovne organizacije, ki vodijo ta boj — za prevratne organizacije. Režim je torej proglasil korupcijo, oderuštvo, navijanje cen, nasilstvo — za državotvorno delo; kruljenje lačnih delavskih želodcev pa je proglasil za bližanje prevratnega viharja. Tako je postalo par bankirjev, izvozničarjev, oderuhov, banditov — državotvorno — delavci in kmetje, t. j. 11 milijonov prebivalstva Jugoslavije pa — protidržavni. Če se pa pelje človek proti Beogradu, vidi posledice take „državotvorne“ politike. Povsod se vidi, da je vladajoča srbska buržuazija ravnala po geslu: „Kradi, kolikor moreš!“ Jugoslavijo so dali ti državotvorni elementi enostavno na razprodajo in v Jugoslaviji bi se že davno vozili z osli, če ne bi dala Nemčija brezplačno lokomotiv. Nobena buržuazija še ni toliko zagrešila nad svojo lastno državo, kot jugoslovanska buržuazija. Kaj pa zahtevajo takozvani protidržavni elementi? Oni zahtevajo

mir, svobodo in kruha

onemu, ki dela, z drugimi besedami zahtevamo mi: „Kdor ne dela, naj ne je!“ (Klici: Tako je:) Skozi dva tisočletja gre boj za uresničenje tega načela, ki se je proglasilo v Jugoslaviji za protidržavno, čeprav so v SHS v večini kristjani. Kajti ta klic ni slišal svet najprej iz ust strašnega Lenina, temveč iz ust Kristusa, ki se je dal razpeti na križ. Rusko ljudstvo je pa izpremenilo to besedo v meso in kri. Mi takozvani protidržavni elementi zahtevamo,

da vlada kmet zemljo in delavec tovarno.

(Burno odobravanje.) Vojna pa je opustošila poljedelstvo in industrijo, zato zahtevamo obnovo poljedelstva in industrije. Nevarnost Jugoslaviji torej ne preti od strani delavcev in kmetov, nevarnost Jugoslaviji preti od strani lastne buržuazije in če delavno ljudstvo mesta in vasi ne bo kmalu prišlo do zmage, do svojih pravic, je nevarnost, da zapademo v polno barbarstvo. Sodrugi in sodružice! Sedaj vemo, zakaj se je ustavilo delovanje strok. organizacij. Buržuazija se zaveda njihove važnosti. Mi se moramo še bolj zavedati in zato smo sklicali današnji shod, da zahtevamo takojšnjo otvoritev strokovnih organizacij in njihovih lokalov v celi Sloveniji in da zahtevamo svobodo njihovega delovanja, t. j. nabiranja članov, sklicevanja shodov in sestankov in vodenja boja za izboljšanje gospodarskega položaja delavcev in nameščencev. Mi se pa ne zanašamo na novo vlado, da bi nam ona kaj dala, kajti nova vlada je tudi „meščanska“ vlada, ki je milostna za buržuazijo in ki hoče rezati trd kruh delavstvu. Takoj par primerov. Vsi se Vi dobro spominjate, da nas je nekoliko sodrugov bilo nedavno obtoženo za prvomajske manifestacije delavstva. Vsi se Vi dobro spominjate, da je „Slovenec“ v svoji štev. 171 od 27. julija t. l. mnogo pisal o „osvobojenju“. Dovolite, da malo preberem: „... Glasila poštenega javnega mnenja so se plenila, zamišljali so se atentati na opozicionalne voditelje in druge osebe, nameravala so se razpustiti razna društva, aretiralo se je na stotine mirnih delavcev brez vsake konkretne obtožbe in zaplenilo premoženje delavskih društev“ pravi „Slovenec“ in nadaljuje: „... Zakon, mir in red se bodo vzpostavili, storjene krivice popravile, nato pa začelo korenito ozdravljenje političnega in „gospodarskega življenja“. To, sodrugi in sodružice, pravi „Slovenec“, poloficielno glasilo današnje vlade, ali se mi vsi tudi dobro spominjamo 3. septembra t. l., ko je s. Delpin iz Vrhnike radi prvomajske manifestacije za en sam klic bil obsojen na 2 meseca ječe, vsi se mi dobro spominjamo, kako klerikalci popravljajo krivice, ako pogledamo, da je s. Sedej bil po starem režimu obsojen za prvomajsko manifestacijo kar na 13 mesecev, in vsi se mi dobro spominjamo, da je današnji režim, ki ga zastopa SLS, to obsodbo potrdil. Mi vsi dobro vemo za obravnavo 2. septembra proti 8 sodrugov, ko je „Slovenec“ lepšal današnji režim in prinesel, da so vsi zaprti sodrugi bili izpuščeni, ali mi vsi dobro vemo, da je Slovenec kot poloficielno glasilo današnje vlade nesramno lagal, ker so ti sodrugi še danes v zaporu. In še to ni vse, vsi mi dobro vemo, da so v nedeljo občinske volitve v Mariboru in da so klerikalci na eni listi zvezani z Orjunaši, torej, sodrugi in sodružice, **morilci Zaloške ceste in morilci v Trbovljah združili so se na grobu zavratno umorjenega s. Fakina!**

(Pfej! Pfej! Morilce na vislice!) Torej iz vsega tega sledi, kar si bomo izvojevali sami, to bomo dobili, mi zaupamo v svojo moč, v moč bojevnega delavskega razreda in v ničesar drugega. V tem se ločimo od nerazrednih organizacij, ki nimajo zaupanja v moč proletariata, ampak bi rajši plazili pred buržuazijo in podaljševali njeno gospodstvo. Govornik je razlagal pomen Radičevega vstopa v kmetsko internacionalo, nameravan vstop radičevcev v vlado in omenil: Tudi ta veliki prijatelj delavcev in kmetov, ki je mnogo lepih besed govoril o delavskem razredu in o Rusiji, je šel v današnjo vlado, da nosi soodgovornost za vsa nasilja, ki se vrše nad delavnim ljudstvom mesta in vasi. Seveda mi se netrebamo zagrijavati z iluzijami, mi vidimo, da ta veliki g. Radič in njegovi kolege niso še pomislili, da bi zahtevali odpravo zakona o zaščiti države, ki šiba delavno ljudstvo. Ali kljub temu to ne pomeni, da bomo mi sovražniki radičevih seljaških mas, ali pa da se bomo mi od njih odtujili, ne mi se bomo skupno s temi seljaškimi masami borili za vse naše postavljene zahteve in jih pritegnili na našo stran, ker so interesi delavca in kmeta enaki. (Klici živela zveza delavcev in kmetov.)

Iz vsega tega končno vidimo, da v znamenju razredne zavesti gremo v boj za svobodno delovanje strokovnih organizacij. Seveda, te svobode pa še ni, ako ni politične svobode. Zato se mora danes celokupen proletariat boriti za splošne politične svoboščine. Ko bo celokupen proletariat dosegel splošne pogoje za svoj pravičen boj, bomo v poedinih strokah lahko izvojevali zboljšanje obupnega položaja, povišanje plač in zagotovljenje osemurnega delovnika, ki je povsod v nevarnosti.

Združimo se v tem boju vsi delavci, ker bolj kot kedaj je danes potrebna enotnost delavstva. Razcepljenost na političnem polju nas ne sme ovirati pri tem, da ustanovimo enotne strokovne organizacije in da prepričamo člane Amsterdama, da je treba vzpostaviti enotnost, čeprav to ni všeč gotovim voditeljem. Če si bomo postavili močne in enotne strokovne organizacije, se bo ob njihovi sili razbil vsak naval podjetnikov. Če se bomo pa prepirali in ne delali pozitivno, nam bodo delodajalci oropali še ono bore malo, kar imamo.

Sicer je članstvo strokovnih organizacij silno padlo. Padlo je pa predvsem zato, ker so gotovi amsterdamski birokrati do danes napenjali vse sile, da ne pride do enotnosti. Temu moramo sami odpomoči na ta način, da poiščemo, ustvarimo med delavstvom po tovarnah in delavnicah, da pa razne birokrate po pisarnah pustimo pri miru, ker delajo zgago. Govornik je dokazal, da je po ustavi člen 15 in 33 ter po zakonu o zaščiti delavstva člen 35 dovoljeno, pravo organiziranja, da pa v vsakem kraju vlada drugi policaj po svoji volji. Režim s takim postopanjem zapušča legalno pot ter gazi vse buržuazne zakone, ki jih je sam postavil. Na ta način objavlja režim delavskemu razredu formalno meščansko vojno. Bivša vlada in današnja vlada s tem v stvari samo izzivajo delavski razred in vse člane NDSJ. Na to provokacijo in na to nasilje ima delavski razred, kateremu so oropane strokovne organizacije, premoženje in domovi in kateremu je prepovedana njegova stranka, samo en odgovor: boj! In temu delavskemu razredu ne more nihče predbacivati, ako on pove:

Boj za vsako ceno.

(Burno odobravanje.) Delavstvo, ki je oropano svojih strokovnih organizacij, svo-

jih domov, kulturnih in ostalih organizacij, delavstvo, ki mu je prepovedana njegova razredna zavedna stranka, razrešuje tako počenjanje buržuazije v obrambi svojih **pravic vseh obzirnosti.** Delavski razred hoče, da se legalno bori, ali nasilniški režim, v katerega štejemo tudi današnjega, pravi: **Ne! Ne dam ti, da se boriš legalno, ne priznam ti nobenih pravic!** Torej se je režim postavil sam na ilegalno pot. Vlada je plunila na svoj lastni zakon, ona je hladno in s cinizmom gazila zakonske pravice enega celega razreda, kateremu je uničila gospodarske, kulturne in druge organizacije, kateremu je uničila njégovo stranko. Ali ta vlada za svoje nasilstvo naj pripiše posledice sama sebi. **Razredno zavedni proletariat nadaljuje boj kljub ječam, zaporu in preganjanju, ne smemo šteti žrtve, niti jih meriti, žrtve so noizogibne, ker brez njih ni zmage.** Naša prava in odločna zahteva je:

Odprite ječe, odprite neodvisne delavske strokovne organizacije, povrnite delavstvu njegove domove, povrnite vse pogažene postavne in ustavne svobode, za katere je oropan delavski razred! Odprite njegovo **razredno stranko!**

Živele neodvisne delavske strokovne organizacije!

Živel nepomirljivi razredni boj!

Živela neodvisna delavska stranka Jugoslavije!

Delaci Jugoslavije! Ne pustite, da se Vam gazijo pravice, branite svojo NDSJ, z bojem izvojujte ji svobodno delovanje! (Burno odobravanje in dolgotrajno ploskanje.)

Kot drugi govornik se je priglasil s. **Pokovc,** ki je v bistrih besedah orisal položaj na Balkanu in vsa nasilja buržuazije nad delovnim ljudstvom, nakar je s. Tome poudarjajoč, da so se sestali razredno zavedni delavci in k današnjemu shodu pripravili resolucijo, ki jo prečita in ki je bila enoglasno sprejeta. Ob splošnem odobravanju je sodrug predsednik zaključil ta veličanstven manitestacijski in protestni shod. Buržuazija in njeni podrepniki so pa žalovali, da so zopet videli pred sabo disciplinirano in organizirano maso, ki se zaveda svojega razrednega boja. Resolucijo prinašamo spodaj.

Delavstvo demonstrira pred zapori za izpustitev sodrugov.

Po shodu je šlo delavstvo samo spontano pred justično palačo, kjer še vedno drži klerikalni režim zaprte delavce, med njimi s. Lemeža. Delavstvo je pelo internacionalno himno in vzklikalo: „Odprite ječe! Živel s. Lemež! Živela Rusija! Proč z Orjuno!“ Policija je aretirala s. Tometa in Lukeka ter sodružico Magerle. Vendar so bili na intervencijo vsi trije drugi dan izpuščeni.

Shod v Mestnem domu je navdal ljubljanski proletariat z novim pogumom in **ta shod kliče tudi ljudstvu v ostali Slovenji, da strne svoje vrste za boj za delavsko-kmetsko stvar.**

Darujte za zaprte sodruge in njih družine!

Resolucija

sprejeta na javnem delavskem shodu v Ljubljani v Mestnem Domu dne 19. septembra 1924.

Ljubljanski proletariat, zbran na svojem shodu dne 19. septembra 1924, konštatira enodušno sledeče:

1. Delavske strokovne organizacije so kolektivne ustanove delavskega razreda, katere so potrebne delavcem ne samo kot sredstvo za obrambo proti kapitalu, ampak tudi radi boja za zboljšanje gospodarskih, socialnih in kulturnih življenskih pogojev.

2. Kljub temu, da imajo delavci na podlagi ustave in zakona pravico, da se strokovno organizirajo, vendar gazijo državni organi to osnovno pravico in še vedno nočejo dovoliti svobodnega delovanja delavskih strokovnih organizacij, ki so bile razpuščene v času Pribičevičijanskega terorja, ne odpre se niti njihovih lokalov, niti se jim ni vrnilo premoženje.

3. Kljub temu, da je Neodvisna Delavska Stranka Jugoslavije zakonita zastopnica delavskega razreda Jugoslavije, se ji ne dovoljuje nobenega delovanja, za kar ni nobene zakonite podlage.

4. Zadruga Delavski Dom v Ljubljani je še vedno zaprta. Polno delavcev že več mesecev ječi brez obtožnice v zaporih.

Orjuni se dovoljuje svobodno razvijanje praporov in izzivanje, dočim se delavstvu zabranjuje vsako sestajanje.

Delavstvo proti temu z največjim ogorčenjem protestira in odločno zahteva:

1. Takojšnjo otvoritev vseh delavskih strokovnih in kulturnih organizacij in svobodno delovanje Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije;

2. takojšnjo izpustitev sodruga Sedeja in vseh delavcev, ki se jih brez zakonite podlage drži v preiskovalnem zaporu;

3. postavitev komisije, ki naj takoj pregleda in ugotovi krivce za 1. junijsko pobijanje rudarjev v Trbovljah; pri tej komisiji morajo sodelovati rudarji;

4. da se strogo izvajajo odredbe zakona o zaščiti delavstva;

5. da se nemudoma razpišejo volitve v delavsko zbornico in bolniško blagajno.

Diplomatski uspehi Unije sovj. republik.

V Rusiji se vse obnavlja. Pravzaprav samo v Rusiji se obnavlja, kajti povsod drugod se razdira, tako v diplomaciji kot v industrijskem in gospodarskem življenju.

Dolgo časa izolirana (osamljena) Rusija obnavlja po malem zveze s kapitalističnimi državami. Toda na popolnoma drugih temeljih kot caristična Rusija. V tem oziru se pravzaprav več ustvarja novo, kot obnavlja staro.

Ruska diplomacija dela na podlagi dveh temeljnih načel; ona nosi na sebi pečat delavsko-kmetske vlade, ki je izšla iz protikapitalistične revolucije; na drugi strani pa se mora unija SSR — kot socialističen otok sredi kapitalističnega oceana — ozirati na režim, ki vlada v onih državah, s katerimi ustanavlja diplomatične zveze.

Medtem ko je v Londonu amerikanski kapitalizem pod pretvezo likvidacije zasedbe nemškega Porurja vrgel sidro v Evropo in jo balkanizira (spravlja v svojo odvisnost), so reprezentanti Unije socialističnih republik po dolgih debatah in zahvaljujoč pritisku angleškega proletariata na „delavsko“ Macdonaldovo vlado dosegli pogodbo, proti kateri so konservativci in liberalci — to so stranke veleburžuazije — že protestirale in sicer vehementno protestirale.

Podpis angleško-ruske pogodbe v Londonu in poravnanje nemško-ruskega spora (Rusija je z ozirom na napad nemške policije na njeno trgovsko zastopstvo dobila zadoščenje) sta dva fakta, o katerih se je mnogo govorilo, ker sta se zgodila v Evropi. Mi smo še preveč omejeni na naše evropsko obzorje in ne opazujemo dovolj dogodke in gibanja na drugih velikih kontinentih. In moč sovjetske diplomacije je ravno v tem, da ne vodi le evropske politike, ampak zares svetovno.

Predstavniku USSR v Pekingu, Karahanu, se je posrečilo, da je premagal vse ovire, ki so se stavile na pot tesnim zvezam med Kitajsko in Rusijo in zlasti, da je prekrižal rovarjenje kapitalističnih držav, zlasti Japonske, Anglije, Amerike in Francije. O kitajsko-ruski pogodbi, ki je bila nedavno sklenjena, je pisal nek velik nemški list popolnoma pravilno, da predstavlja „vzor *neimperialistične* pogodbe“. V tem pogledu stoji ob strani rapalski rusko-nemški pogodbi.

Značilno je, da po kitajsko-ruski pogodbi tudi Japonska, od katere ni bilo pričakovati, stopa v pogajanja z željo urediti normalne in tesne zveze z Unijo SSR. Pač rezultat dejstva, da Amerika ni hotela podpirati načela o enakosti vseh narodov v versajski „pogodbi“ in rezultat ameriške prepovedi vseljevanja Japoncev! Na drugi strani pa je tudi konec japonsko-angleške zveze prisilil Japonsko, da se je vrgla na azijsko politiko. Moskva je zelo dobro razumela situacijo in vse nas sili k domnevi, da bo sovjetska diplomacija obdržala pozitivne rezultate v tem, da bo zrastel njen ugled in njene moči.

Če zapustimo Azijo, najdemo še eno zmago ruske diplomacije: obnova zvez z Meksikansko republiko, sosedom Združenih držav Amerike, katere vlada se opira na male kmete. Ta ima mnogo večji politični pomen kakor gospodarski. General Calles, ki bo kmalu naslednik Obregona kot predsednik meksikanske republike in ki se sedaj mudi v Nemčiji, je izjavil, da se poda tudi v Moskvo. Ta poset bo imel velik pomen, kajti to bo prvič, ko bo aktiven državnik oficielno posetil sovjetsko Rusijo in njeno vlado.

Sovjetska Rusija se ravno tako kot za proletariat interesira za zaostale narode, kolonialne in polkolonialne ter za revne kmete. Tudi poset Radiča in pristop njegove stranke v kmetsko internacionalo spada med uspehe sovjetske diplomacije.

Pregled teh važnih faktov nam kaže, kako sovjetska Rusija postaja vedno bolj in bolj pomemben svetovni faktor in angleški pisatelj Garvin ni pogrešil, ko je dejal, da se svet danes vrti okrog dveh mest, dveh vlad: Washington in Moskva.

Washington in Moskva. To sta oba pota svetovne politike in diplomacije: prvi je trdovratno imperialističen, drugi odločno proletarski. H. G.

Delavec!

Ko prečitaš list, ga ne strgaj, ampak ga daj dalje svojim tovarišem v tovarni!

Kmet!

Ko prečitaš list, ga daj svojemu sosedu! Tako boš širil svojo idejo, pridobival nove somišljenike in naročnike!

Proti izigravanju socialnega zakonodavstva!

Socialno zakonodavstvo v tej državi kot tudi vse inštitucije, ki stojé z njim v zvezi, izigravajo kapitalistični krogi. Ne izvaja se v praksi niti ena odredba, ki je v korist delavstva. Vlada je popolnoma odgovorna za tako početje svojih organov. Pod klerikalno „socialno“ politiko se ni prav nič izpremenilo.

Osemurni čas se povsod tepta, čeprav je zakonsko določen. Vse šikane podjetnikov nad delavci so nekaznjive. V tej državi je kazen samo za delavca in kmeta.

Delavske zbornice, uradi za zavarovanje delavcev, bratovske skladnice, bolniške blagajne in posredovalnice za delo (srbska vlada jim je dala ime „borze dela“), ki so poklicane za to, da izvršujejo socialno zakonodajo, se danes ne nahajajo v rokah delavstva, niti pod njegovo kontrolo. V teh inštitucijah sedé ljudje, ki nimajo nobenega zaupanja pri delavstvu.

Zato zahtevamo razpis svobodnih volitev v uprave delavske zbornice, uradov za zavarovanje delavcev, bolniških blagajn, bratovskih skladnic in posredovalnic za delo!

M. Barthel.

Smrt zadnjega ruskega carja.

Car je bil ujet v Tobolsku. Ko so se v Sibiriji pričeli prvi opori, so ga prepeljali v Jekateringrad na Uralu. S svojo usodo se je sprijaznil, samo večkrat se je penil in besnel, ko se je spomnil na zeleno samoto v Carskom selu ali na zlati sijaj zimske palače in na velike parade. Sedaj je zmagala revolucija, ta nepojmljiva revolucija in zaman so bile vse smrtne obsodbe, ki jih je podpisal on v dolgih letih svojega vladanja. Najprej je bil umorjen Rasputin, prišel je Kerenski, bil je poražen in sedaj so imeli boljševiki oblast v svojih rokah.

Dolge mesece je že sedel car s svojo družino v Jekateringradu. Okrog njega je bil mal dvorni zbor s služabniki in udanimi dvorjani. Malo, žalostno marionetno gledališče.

Vstaje v Sibiriji so bile zmagovite. Čehi so se uprli in se zvezali s Kolčakom, ki je prodiral proti Uralu. Koder je šel, so ležali postreljeni delavci in kmetje, za njim so se kadile razvaline upepeljenih hiš in porušenih tovarn. Kolčak je nosil na svojem praporju dvoglavega carskega orla. On je bil upanje imperialistov vsega sveta, ki so se borili proti sovjetom. Bankirji v Parizu in generali v Tokiu so toliko stavili na njegovo zmago kot veliki generalni štab v Berlinu ali petrolejski „kralji“ v New Yorku.

Že nad eno leto je bil car v jetništvu. Postal je utrujen, čemeren, otožen. Mnogo je molil in vodil je dnevnik, v katerega je vestno zapisoval male doživljaje dolgih mesecev. A sedaj ni hotel več pisati, nemirno se je sprehajal v svojem velikem kabinetu v hiši Ipatjev. Hišo je obdajal visok plot, skozi eno špranjo je mogel videti ujetnik na trg pred hišo.

Ujetnik je hodil po sobi gor in dol. V dolgočasju je zapisal poleg okna s svojo raztreseno pisavo svoje ime: „Nikolaj II., car vseh Rusov in pravovernih. Jekateringrad, 28. junija 18.“ Strmel je v črke in vzdihnil. Smrtne slutnje so ga mučile.

Tudi nadaljnje tedne je bil vedno otožen. Ni ga več veselilo življenje, dolgo je ostajal v postelji, malo je jedel in delal ni nič.

Na večer noči, ko je bil ustreljen, je bil zbran okrog njega zbor dvornikov. Car je s trudnim glasom pripovedoval o svojem poslednjem sestanku z nemškim cesarjem. Carica, ki je bila Nemka, je jokala. Potem so govorili o revoluciji. Ujetnik se je bridko pritoževal, da so ga klicali vojaki, ki so ga stražili, „državljan Romanov“ in da često sploh niso nič odgovorili, ko jih je nagovoril. Poklical je hišnega komandanta. To je bil neki petrograjski kovinar.

„Komandant“, je dejal, „komandant, kdaj se bo nehalo naše jetništvo“. Moj sin je bolan, tudi carici ni dobro, hočem na Krim ali v inozemstvo.“

„Na Krimu je revolucija zmagovita“, je odvrnil delavec.

„Star mož sem, komandant“, je dejal car, „imejte usmiljenje z menoj. Vedno sem bil dober oče svojega ljudstva.“

Delavec ni nič odgovoril. Mislil je na krvavo petrograjsko nedeljo l. 1905.[1]

„Govori vendar in povej, to je car, ki s teboj govori, ti pasji sin!“ Njegov truden, bled obraz je postal temnordeč. „V Sibirijo!“ je zakričal. Jetnik je razbesnelo tekal po sobi. Carica in hčerke so ga mirile. Služabnikom in dvorjanom je zastala sapa.

Komandant je pričel: „Državljan Romanov . . .“

Car je besnel: „Državljan, a, državljan! Pride čas, pride!“ Obrnil se je in šel k oknu, naslonil je vročo glavo ob hladno šipo.

In prišel je čas. Na trgu so zadonela vojaška povelja. Odprle so se duri in v sobo je stopilo nekaj delavcev in vojakov. „Pripravite se vsi, ki ste tukaj zbrani!“, je dejal poveljnik. Jetniki so se postavili skupaj. „Pripravljeni smo“, je dejal car. Mislil je, da bo gotovo zopet neumna preiskava, smešna preiskava, že stotera.

Jetnike, trinajst oseb, so vodili skozi sobe hiše v spodnje prostore. „Postavite se k zidu“, je ukazal poveljnik. Že je bila noč. Prostor je razsvetljevalo mnogo bakelj, ki so metale svojo luč na jetnike in slikale groteskne sence po stenah.

Poveljnik je dvignil svoj glas: „V imenu revolucionarnega ljudstva...“ Tedaj so jetniki zakričali, da je odmevalo. Hipoma so razumeli, da bodo ustreljeni. Delavci in vojaki so nabasali puške.

In mož, ki je v dolgočasju podpisal mnogo tisoč smrtnih obsodb, ne da bi mignil s trepalnicami, ta mož se je v kriku in joku zgrudil. Padel je na tla in bil z rokami okrog sebe. Smrtni strah je razjedel njegov obraz. Princesinje so kričale. Carica se je naslonila na steno in držala prestolonaslednika, ki je molčé gledal na možé z velikimi otroškimi očmi. Dvorjani so trepetali, ali s svojimi krivimi lakajskimi telesi so zakrili carsko rodbino.

Delavci in vojaki so stopili nazaj in dvignili puške. Počili so streli. Obsojenci so se zgrudili. Prostor je bil poln dima in grmečega ognja . . .

. . . Ljudstvo je kratilo prostor, kjer je stala hiša, v kateri je bil [illegible] car, z „Mesto ljudskega maščevanja.“

[1] Tedaj je dal car postreliti okrog 1000 ljudi.

Politične vesti.

Inženir Kranjc aretiran.

Prošli teden so odvedli v celjske zapore orjunaškega kolovodjo inženirja Kranjca. Ali s tem delavstvo nikakor ni zadovoljeno. Delavstvo zahteva kaznovanje vseh Fakinovih morilcev, pobijalcev rudarjev in požigalcev Rudarskega doma. Kranjca nadomešča sedaj pesnik Vladimir Levstik, ki je poznan danes ne po pesništvu, ampak po orjunski surovosti. Bomo videli, kako se bodo Orjunci obnesli pod vodstvom „pesnika“.

Pogajanja o vstopu Radičevcev v vlado.

Že ves teden se vršijo obojestranska pogajanja o vstopu Radičevcev v današnjo vlado. Pogajanja se mnogo bolj zavlačujejo, kot se je prvotno mislilo. Po izjavi ministra Pečiča „vprašanje vstopa HRSS v vlado ni lahak posel.“ Vlada hoče namreč, da bi se Radičeva stranka odrekla republikanstvu in zahtevi po samostojnosti Hrvatske in da bi šla pri bodočih volitvah skupno z današnjimi vladnimi strankami. Če bo HRSS ustregla tem zahtevam vlade, bo brezdvomno izgubila vsako zaupanje pri delavstvu in pri malih kmetih. Kajti tak umik HRSS bi bil ugoden za gospodo, škodljiv pa za delavce in kmete.

Drugi listi pa javljajo, da je že sporazum gotov.

Vse za kanone!

„Avtonomist“ piše v 39. številki sledeče:

„Ljubljansko „Jutro“ poroča, da bo zahteval vojni minister za prihodnje leto 4 milijarde dinarjev za vojaštvo. Štiri milijarde dinarjev je 16 milijard ali 16 tisoč milijonov kron. Če računamo, da stane prav lepo kmečko posestvo 1 milijon kron, vidimo, da bi država za ta denar spravila lahko skupaj samo v enem letu 16 tisoč kmetij, in če računamo, da na vsaki taki kmetiji lahko dobro živi pet oseb, bi bilo torej samo v enem letu lahko dobro preskrbljenih 80 tisoč oseb! S hišicami in s kosom zemlje preskrbljeni ljudje bi pa državo vse drugače branili kot ljudje, ki se še ob nedeljah ne smejo ganiti iz vojašnic. Ali razumete sedaj, kakšna dobrota je militarizem? Štiri milijarde dinarjev ali 16 tisoč kmetij pojde enostavno v zrak! Otroci nimajo vzgojevališč in šol, brezposelni nimajo dela, starci nimajo zavetišč in bolniki nimajo bolnišnic, vse to pa le zato, da kupujemo vedno nove kanone! Tako izgleda „kultura“ v dobi militarizma.“

„Avtonomist“ pa ne pove, da sede „kulturni“ klerikalci v vladi, ki daje toliko ljudskega premoženja za kanone, ki so naperjeni proti delavcem in kmetom. Nas seveda prav nič ne preseneča, da klerikalci tako utrjujejo militarizem, ker SLS je navadna meščanska stranka. Žal še tega mnogo kmetov in delavcev ne ve. Naj jim služi v dokaz to novo dejstvo iz klerikalne politike v praksi. In obenem morajo vedeti kmetje, da militarizmu ne bo strla glava, dokler se bo pustil kmet voditi za nos gospodi in dokler se ne bo združil s svojim tovarišem v tovarni — z delavcem.

Včerašnji ministri — jutrišnji arestanti.

Proti bivšima ministroma Lazi Markoviču in Velizarju Markoviču je bila v parlamentu izročena obtožnica. Parlament bo sklenil, da se oba ministra izroči sodišču, da se tam zagovarjata za svoje mastne korupcije, s katerimi sta si nagrabila milijonsko premoženje.

Strok. vestnik.

Kongres angleških strokovnih organizacij.

(Konec).

Stari socialist Ben Tillet je pa izjavil, da oprošča boljševikom njihov ostri govor, ker so napravili revolucijo, katera je čudežna. Predlaga, da predstavniki angleške strok. organizacije še naprej vodijo nepomirljiv boj proti reakcionarnemu delovanju amsterdamskih strok. organizacij Francije, Belgije, Nemčije, Poljske itd. (dobra lekcija našim socializdajalcem!) brez nezaupanja napram boljševikom.

Sledili so mnogi socialpatriotski govorniki, ki so dosegli, da se je diskusija o vprašanju enotne strokovne internacionale končala brez rezultata in da je kongres prešel na prihodnjo točko dnevnega reda. Kongres je sprejel z ogromno večino razširjenje polnomočij Centralnega Sveta (prej so imele centrale posameznih organizacij pravico voditi štrajke, zdaj je prešla ta na Centralni Svet).

Nadalje je bila sprejeta lista delavskih zahtev glede socializacije zemlje, rudnikov, železnic, glede kontrole delavcev nad produkcijo, glede minimalne mezde in 44 urnega tedna, glede pobijanja brezposelnosti, stanovanjskega vprašanja, vzgoje in pokojnine delavcem.

Pollitt je vprašal kongres, kako je mogel glasovati za socializacijo železnic, ne da bi se s posebnim sklepom obrnil proti načrtu izvedencev, ki predvideva, da preidejo železnice Nemčije iz državnih v privatne roke. Odgovorili so mu, da se njihova zahteva tiče angleških ne pa nemških železnic. (Socialimperializem!)

Na to je prišel na dnevni red od precejšnjega števila delegatov podpisani predlog za zedinjenje Amsterdama z Moskvo. Predlog se glasi:

„Kongres v Hullu pozdravlja novo gibanje za združenje internacionalnega strokovnega gibanja. Odobrava zadržanje angleške delegacije na dunajskem kongresu. Nalaga Centralnemu Svetu, da skliče internacionalno konferenco vseh strokovnih organizacij, tako amsterdamskih kot drugih. Ta konferenca naj izdela podlago za enotno strokovno internacionalo, da se enkrat združijo organizirani delavci celega sveta pod enotno internacionalno vodstvo v svojem boju proti kapitalizmu.“ Nastala je o predlogu ostra diskusija. Tu je dobil besedo tudi sodr. Tomski, predsednik vseruske strokovne zveze:

„Prvič pošilja rusko delavsko gibanje svoje delegate, da izrazijo mnenje ruskih delavcev na kongresu angleških delavcev. Poslan sem semkaj kot predstavnik Vseruskega Sveta Strokovnih organizacij in vam govorim v imenu šestih milijonov ruskih delavcev. (Odobravanje) . . .

Stran, ki je bila v svetovni vojni premagana — to je delavski razred celega sveta. (Dolgo odobravanje.) Zmagala pa je mala peščica vojne industrije v vseh deželah. In delavci so se začeli zavedati tega fakta in so spoznali, da so bile vse lepe besede o interesih narodov izgovorjene med vojno — hinavske. Delavci so spoznali, da ne morejo omejiti svojega delovanja na male spremembe (reformizem) zakonov kapitalističnega razreda, temveč da morajo zavladati. Ko so se delavske mase Rusije uprle, so jim govorili, da so neumne in prenapete in da bodo velesile uničile delavsko državo. Toda one niso verovale, da bodo angleški in francoski delavci vzeli orožje, da uničujejo svoje brate v Rusiji, in imeli so prav. (Navdušeno odobravanje.)

V imenu organiziranih delavcev in kmetov se zahvaljujem angleškim delavcem, kajti da se je sovjetska država mogla obdržati proti tako močnim sovragom, ni rezultat edinole boja ruskih delavcev in kmetov, temveč v velikem delu angleških delavcev, ki so svoji vladi, ko se je oboroževala in pripravljala za napade na delavsko Rusijo, klicali: Proč roke!“

Tomski je nato izpravljal o načrtu izvedencev, katerega rezultati, znižanje življenskega nivoja nemškega delavstva, povečana konkurenca med Anglijo in Francijo, znižanje življenskega nivoja angleškega delavstva ali pa naraščanje draginje v Angliji jasno kažejo, da Dawesov načet ne more upostaviti svetovnega miru, ampak učinkuje nasprotno in je končal z upanjem, da bodo angleški delavci zaklicali onim, ki drže nemški proletariat za vrat: Proč roke!

Nato odgovarja na napade nekaterih predgovornikov na boljševike in preide na vprašanje enotne strokovne internacionale:

„Med nami je mnogo razlik in jaz jih ne nameravam tajiti in skrivati. Toda, ali bi se našel en sam delavec, ki bi se v imenu enotnosti internacionale drznil zahtevati, da se ruski delavci odpovedo idejam, za katere so zmagovali, se bojevali in prelivali svojo kri?

Delavci Velike Britanije in Rusije in celega sveta imajo skupne interese v svojem boju proti izkoriščevalcem. Ustvarimo edinost in borimo se skupaj, a pridržimo si naše različne nazore! Mi si ne smemo stavljati predpogojev in zahtevati prej, da se ena ali druga stran odreče ene ali druge stvari, temveč temelj naše diskusije in naše enotnosti morajo biti skupni interesi delavstva. Strokovno gibanje delavstva Rusije je prepričano, da bodo angleški delavci, ki so že na Dunaju napravili prve korake k internacionalni enotnosti, tudi v nadalje šli po tej poti naprej. Delavstvo Rusije želi, da proklamiram njihovo željo po popolni enotnosti in skupnem delovanju kljub razlikam v idejah. Čas bo dokazal, katere ideje so pravilne.“

Tomski je končal s klici: Živela enotna internacionala! Živel enoten in bojevni proletariat! Živeli sovjeti!

Predsednik Purcell je nato prečital nekaj brzojavnih pozdravov kongresu, med drugimi od Internacionale transportnih delavcev in C. G. T. V. (Zveza rdečih strokovnih organizacij Francije) in je izvajal v prilog enotnosti:

„Mislim, da moramo to priliko izrabiti, da opozorimo kongres, da smo prejeli skoro od vseh narodov Evrope, kjer je strokovno gibanje razcepljeno, jasne dokaze, da polagajo delavci vse svoje nade na naš kongres, da ustvari enotnost. Iz Italije in Nemčije in sedaj iz Francije je izrazilo delavstvo svojo željo po enotnosti. Zdi se mi, da je sveta naloga tega kongresa, da brez vsakih formalnih resolucij in brez vsakega ponavadi brezkončnega prerekanja napravi potrebne korake za ujedinjenje strokovnega gibanja v Evropi in *za vzpostavljanje delavske solidarnosti, ki je edina zmožna napraviti mir in prenoviti svet.*

Ravno zato predlagam, da naš kongres poveri Centralni odbor, da napravi vse potrebne korake skupaj z Amsterdamsko Internacionalo za združenje in zedinjenje strokovnega gibanja.“

Kongres je ta predlog sprejel. Zmaga levice na kongresu angleških trejdjunionov je očividna. Karakteristično pa je, da ljubljanski socialpatriotski „Delavec“ o tem kongresu piše zelo na kratko. Menda si ne domišlja par birokratov okrog Strokovne komisije, da bo zavrlo gibanje za enotnost strokovnih organizacij. Priporočamo jim, da se kaj nauče iz kongresa angleških strokovnih organizacij in da se poboljšajo.

Živilski delavci.

„Delavec“ z dne 10. septembra 1924 prinaša poročilo o lepo uspelem shodu pekovskih pomočnikov. Nadalje poroča, da je Uratnik govoril o ujedinjenju. Resnici na ljubo moramo tukaj mi prinesti nekaj cvetk o tem shodu in o osrednjem društvu, odnosno o generalu Magušarju, centralnemu blagajniku. — Dnevni red je bil: 1. Izključitev Magušarja. 2. Ujedinjenje. 3 Slučajnosti. Najprvo govori Uratnik, ki pa govori le o Amsterdamu in Moskvi, čeravno ve, da se o tem ni moglo govoriti na tem shodu podružnice. Nadalje govori o ujedinjenju in pravi, da mora priti le *od zgoraj na vzdol.* Po njegovem se morajo ujediniti najprvo generali; članstvo, to je postranska stvar. Zamišlja si ujedinjenje na ta način, da imajo peki, pivovari, usnjarji in oblačilni skupno tajništvo, to tajništvo bi vodilo agitacijsko in sploh vse delo o organizacijah teh strok. Pravi, če bi se zjedinili z ostalimi živilskimi delavci v Jugoslaviji, ne bi imelo tistega uspeha, kakor pa če imamo s tem strokami skupno tajništvo. Vemo, zakaj da je proti ujedinjenju z ostalimi živilskimi delavci Jugoslavije; toda člani bodo sami odločili, ne pa generali in strokovni birokrati. Glede Magušarja je rekel pač, da so to le osebnosti. Isto bomo tukaj še enkrat dokazali, kaj dela Magušar, centralni blagajnik. Podružnični člani so ga že dvakrat izključili iz organizacije vsled tega, ker je delal proti interesom živilskih delavcev. Odpustil je sedem sodrugov, ki so se borili za odpravo nočnega dela, za osemurni delavnik in za izplačilo nadur. Gospod delovodja I. Delavske pekarne odpove delo in jih vrže na cesto in doseže, da policija odstrani s. Mraka. Vse te stvari smo iznesli pred centralo in zahtevali, da se skliče plenarna seja, da se g. Magušarja razreši dolžnosti in da se mu vzame blagajniško funkcijo. Na prvi seji se je predložilo pismeno obtožbo, toda zastopnik pivovarne je rekel, da so v tej obtožbi le zapisane izmišljene njegove pogreške, ki so le na papirju. Vsled tega se je sklenilo, da se ustmeno zaslišijo vsi prizadeti sodrugi; toda na drugi seji ni bilo zastopnika pivovarne „Union“, da bi slišal na lastna ušesa vse grehe, ki jih ima g. Magušar in ki je sam priznal, da je obvestil policijo. Zopet ni bila seja sklepčna, to je bilo zopet maslo gotovih ljudi. In na tem shodu se je še enkrat to obravnavalo, ker so člani zahtevali odstranitev Magušarja. Toda, glej čudo, tu nastopi g Svetek in ga prične braniti, kar pa je še bolj razburilo pekovske pomočnike, tako da je moral Svetek utihniti. Izvolilo se je tričlansko komisijo, da še enkrat preišče to stvar in pri tem so delegati zapustili sejo, ker so videli, da je to samo izigravanje in da pač vladajo samo generali in strokovni birokrati proti volji članstva.

Toda pekovski pomočniki bomo vodili borbo še naprej in šli preko vseh birokratov, Svetkov, Magušarjev, e tutti quanti in si bomo upostavili močno enotno živilsko organizacijo cele Jugoslavije, ki bo vodila razredni boj za interese živilskih delavcev.

Živela enotna strokovna organizacija!
Proč z birokrati!

Zavedni pekovski pomočniki.

Orjunaško izzivanje v Zagorju preprečeno.

Orjunaši so se že dolgo časa pripravljali na pohod v Zagorje 21. t. m. Mi smo v svojem listu vedno zahtevali, da se ne sme pustiti, da gredo orjunaši izzivat v Zagorje, kjer je še v spominu strašni umor Fakina, pobijanje rudarjev, požig Rudarskega doma in druga orjunska grozodejstva. Po prvotni prepovedi je oblast zopet dovolila orjunaški pohod. Na odločno zahtevo delavstva je bil orjunski pohod končnoveljano prepovedan.

„Jutro“ in „Slovenski Narod“ sta ves teden pozivljala vse orjunaše v Zagorje in zagotavljaja, da orjunaši ne bodo izzvali incidentov, da bo orjunaški pohod mirno potekel itd. Obenem pa je pisalo sobotno „Jutro“, da morajo priti *vsi člani* pred odhodom v Zagorje v areno Narodnega doma gotovo zato, da dobijo zadnje morilne direktive.

Ali ko so orjunaši izvedeli za prepoved, so izlili vse svoje orjunaštvo v nedeljsko „Jutro“, ki je ob enem objavilo uradne razloge za prepoved. In tisto „Jutro“, ki je prej vse dni govorilo, da bo vse mirno, tisto „Jutro“ ve naenkrat v nedeljo, da so imeli pripravljene bombe, dinamit, pline in ne vem kaj še vse — komunisti. To je silno čudno! In to baš dokazuje, da so bili orjunaši pripravljeni na pokolj, ki so ga javno sicer prikrivali, ali so dokazali v nedeljskem „Jutru“, da so imeli pripravljene strašne stvari proti rudarjem. Kajti rudarji, ali kakor jih imenuje „Jutro“ — komunisti — so mislili vsi do zadnjega bojkotirati orjunaško slavlje in niso niti mislili na sredstva, ki jih našteva „Jutro“. Ta sredstva so imeli orjunaši v Trbovljah in so jih v veliki množini pripravljali za Zagorje. Delavstvo je za te tajne orjunaške priprave vedelo že prej. Delavstvo je tudi vedelo, da so orjunaši poslali v Zagorje „izvidniške patrulje“ in da so formirali dva sanitetna oddelka. O vsem tem so delavci obvestili kompetentne. Ena poštena organizacija ne pripravlja za svoje slavlje patrulj in sanitete — to morejo samo orjunaši.

Orjunaši so hoteli povzročiti krvave nemire — da bi zopet spravili Pribičeviča na vlado.

Njihovi zločinski nameni so preprečeni — in zato tako prostaško bruhajo v „Jutru“. Žerjavovcem se je zopet hotelo rudarske krvi in ker se njihovi nameni niso izpolnili, se penijo divje, orjunaške jeze.

Naj se penijo!

Eno pa je gotovo: *Orjuna je obsojena za svoje trboveljske zločine ne samo od proletariata, ampak od vseh poštenih ljudi. Orjuna je doigrala in ne bo nikdar več prelivala delavske krvi, kot jo je 1. junija. Zato naj se jo kratkomalo razpu ti!*

„Jutro“ hoče podtakniti delavcem, da so hoteli orjunaše napasti. To dela „Jutro“ zato, da bi obrnilo oči javnosti proč od zločincev v napačno smer.

Ali ta trik orjuncev ne bo pomagal. Poskrbeli bomo za zakonito kaznovanje vseh krivcev za 1. junijske dogodke, katerih krivcev se je doslej še ni zaprlo. In *z dokazi* bomo potrdili, da so imeli orjunci za Zagorje iste namene. Posvetili bomo neizprosno v orjunsko gnezdo. In krik „Jutra“ se bo izpremenil v stok.

Proti lažnjivi demokraciji.

Pod današnjo „demokratično“ vlado je bila potrjena obsodba sodruga Sedeja na 13 mesecev težke ječe, ker je govoril rudarjem 1. maja o pomenu tega mednarodnega delavskega dneva in o nalogah proletariata ob 1. maju 1924. V Ljubljani je bil obsojen pod novo vlado sodrug Delpin na dva meseca težke ječe, ker je vzkliknil „Dol zakon o zaščiti države“, v Celju in Ljubljani in Mariboru so zaprti delavci. V Beogradu je bil obsojen na pol leta ječe sodrug Kosta Novakovič, ker je napisal brošuro o najbolj perečem vprašanju na Balkanu — o rešitvi makedonskega vprašanja. Tako zapira delavske borce režim, ki se hvali, da je zrušil Pašičevo in Pribičevičevo reakcijo.

Prihod današnje Davidovičeve vlade so označili klerikalci, demokrati in zemljoradniki kot pravi demokratični preporod, skoro kot revolucijo, ki da je uničila najhujšo reakcijo in uvedla demokracijo, politično svobodo, zakonitost in red. Najčrnejši Pribičevičevski (Žerjavovi) in Pašičevi reakcionarci pa trobijo v svet, da je Davidovičeva vlada odvisna od komunistov-boljševikov! Radikali in demokrati seveda dobro vedó, da je Davidovič tak prijatelj komunistov, kot hudič z bogom, ali oni trobijo to v svet, da bi prepričali kraljevi dvor, da je monarhija v nevarnosti in da bi kralj zato zopet izročil vlado najzvestejšima monarhistoma Pašiču in Pribičeviču.

V dejanjih (in pregovor pravi: Ne sodite jih po besedah, temveč po dejanjih!) se trudi „boljševiška“ Davidovič-klerikalna vlada, da se niti za las ne loči od Pašič-Pribičevičeve reakcije, prizadeva se, da ohrani v veljavi zakon o zaščiti države in vse izjemne odredbe proti delavskim strokovnim organizacijam in neodvisni delavski stranki. Klerikalci v Sloveniji se vztrajno trudijo, da ohranijo vso Žerjavovo zapuščino in da postopajo proti delavstvu po Žerjavovem testamentu. Na vse delavske zahteve in napade klerikalni „Slovenec“ trdovratno molči in se dela naumnega. Saj pa tudi ne more odgovarjati, ker edin mogoč in zadovoljiv odgovor delavstvu more biti — otvoritev vseh strokovnih organizacij, politična svoboda, izpustitev vseh zaprtih delavcev in kaznovanje Orjune na ta način, da se jo kratkomalo razpusti.

Delavstvo se ne bo dalo prevarati po nobenem odgovoru na papirju, delavstvo zahteva *popolno ukinjenje zakona o zaščiti države* v praksi. Kajti ta zakon, ki so ga izdali Pribičevičevci, je podlaga vseh preganjanj delavskega razreda Jugoslavije.

In na vse te vnebovpijoče krivice, katere nadaljuje današnja vlada, molči ne samo vsa meščanska javnost, ki vsa boleha na reakcionarnem sifilizu, ampak tudi takozvane kmetske stranke: zemljoradniki in Hrvatska Republikanska Seljačka Stranka. Ali mar ne vedo, da se ne da ničesar izdatnega napraviti za delavce in kmete, dokler je v veljavi ta zloglasni zakon, steber najhujše balkanske reakcije.

Delavski razred zahteva ukinjenje tega zakona. Ali delavski razred ne more in ne bo čakal, da bi se ta zakon ukinil po kakšni milosti, uvidevnosti ali neuvidevnosti. Proletariat stopa *v boj, v akcijo* za uničenje tega čuda, ki je podlaga nasilja nad delavskim razredom.

Vršili so se tozadevni shodi v vseh važnih mestih Jugoslavije. Delavski shodi proti reakciji so prva stopnja boja delavstva za politično svobodo. V tej akciji bo proletariat razvil svojo energijo in bo preko neizogibnih žrtev priboril svobodo.

Ob 60 letnici ustanovitve I. delvaske internacionale.

28. septembra bo preteklo 60 let, odkar se je ustanovila I proletarska internacionala, ki jo je vodil Karl Marx. Prva internacionala (obstojala je od leta 1864—1872) je položila temeljni kamen za mednarodno organizacijo delavcev v svrho pripravljanja svetovnega napada delavstva na kapital. Prva internacionala je pod vodstvom Marxa in Engelsa položila temelj za boj internacionalnega proletariata za socializem. Prva internacionala je začela zbirati razkropljene delavce po poedinih deželah s klicem: „Proletarci vseh dežel, združite se!“

Prva internacionala je započela moderno proletarsko razredno gibanje na podlagi programa, ki ga je izdelal K. Marx. Ta program se glasi v kratkem sledeče:

Osvoboditev delavskega razreda je delo delavcev samih; zmaga delavskega razreda nad kapitalom pomenja uničenje vseh človeških razredov in vstajenje enotnega, delovnega človeštva. Bistvo današnje sužnosti proletariata je to, da si je kapital *gospodarsko* zasužnil proletariat, od tega gospodarskega zasužnjenja zavisijo vse druge oblike sužnosti: socialna beda, politična zavisnost, kulturna itd. Zato je vsako politično gibanje proletariata sredstvo za popolno strmoglavljenje kapitalističnega gospodarskega sistema. Če hoče proletariat zmagati, se mora združiti v poedinih deželah in iz vseh dežel skupaj v eno internacionalno organizacijo. Osvobojenje delavstva obsega vse dežele in se more doseči le, če se skupno bori proletariat vseh dežela brez ozira na verske in narodnostne razlike.

Mednarodni generalni svet, sestavljen iz zastopnikov najvažnejših držav, je vodil to prvo mednarodno delavsko organizacijo, ki je „dala proletariatu pogum in moč, sovražnikom pa strah“, kot pravi Engels. V teh besedah je povedano notranje bistvo delavske internacionale. — Ona ni neka tajna zveza par zarotnikov, temveč je mogočna sila, ki navdušuje, krepi in vodi celokupno delavstvo v boju proti kapitalu do končnega osvobojenja.

Prva internacionala je v kratkem času vzbudila delavsko gibanje v vseh najvažnejših državah. Ali monarhisti pod vodstvom Bakunina so razbili I. internacionalo.

L. 1889 se je ustanovila II. internacionala, ki je bila mednarodna organizacija proletarskega gibanja, ki je šlo zelo hitro *na široko*, kar je oslabilo revolucionarno zavest in ojačilo *oportunizem*, ki je dovedel l. 1914 do sramotnega kraha te internacionale, ki je pod vodstvom nemških socialpatriotov izdala proletariat, ko je glasovala za imperialistično vojno.

Zato je zavedni proletariat še v svetovni vojni ustanovil III. internacionalo, ki ima izpolniti nalogo, ki jo je začrtal Marx v programu I. internacionale, t. j. osvoboditev proletariata vseh dežel. Ona je prevzela sadove druge internacionale in iztrebila vse oportunistične, socialpatriotske, meščanske in malomeščanske izrastke ter je uresničila deloma svoj program v uniji ruskih sovjetskih republik. S tem je ona storila novo dobo v svetovni zgodovini človeštva.

Danes ima svetovno moderno delavsko gibanje 60 let za seboj; kako malo pomeni v svetovni zgodovini pol stoletja! In vendar se je proletariat v tej kratki dobi razvil v tako silo, ki je ne more nihče več užugati. In to svetovno delavsko gibanje ima zmagati; še bo doživelo težke ure, ali zmaga proletarske stvari je gotova in blizu. Skupaj s proletariatom bo zmagal tudi kmet, bo zmagalo delovno človeštvo.

Svetovno delavsko gibanje je treba gledati v splošnem, v njegovih zgodovinskih odnošajih in se ga ne sme presojati po enem dnevu ali po enem dogodku. In kdor gleda pravilno to gibanje, mora priznati, da se je silno razvilo delavsko gibanje kljub ogromnim težkočam in se približalo svoji zmagi. Tako hitro in mogočno se more razviti le samozavestni proletarski razred, prost vseh meščanskih, verskih, nacionalističnih in drugih zmot.

Osvobodilni boj modernega delavskega razreda je najslavnejši in največji osvobodilni boj v zgodovini. Zato gačim bolj okrepimo in mu pripomorimo do zmage tudi mi proletarci Slovenije!

Internacionalni pregled.

Poostritev položaja v Bolgariji. — Teror Cankovove vlade. — Todor Aleksandrov kot zaveznik Cankova ubit. — Krvavi boji.

V zadnji številki našega lista smo prinesli daljši članek našega posebnega poročevalca, da postaja položaj v Bolgariji vedno bolj napet in da stoji Bolgarija pred vstajo delavcev in kmetov proti krvavi današnji Cankovovi vladi.

Dogodki v zadnjem tednu so potrdili, da smo imeli popolnoma prav.

Da so mogli Cankovovi fašisti priti na vlado, se imajo predvsem zahvaliti takozvani revolucionarni makedonski organizaciji pod vodstvom Todor Aleksandrova. Todor Aleksandrov je dal neusmiljeno morit delavce in kmete, ki niso mogli biti zadovoljni s Cankovovim režimom. Ali v makedonski organizaciji sami so bili vedno številnejši nasprotniki Todora Aleksandrova in so zahtevali, da se postavi organizacija na stran delavcev in kmetov in da ne podpira več vlade. Todor Aleksandrov je pa kljub temu držal s Cankovom. Zato so člani makedonske organizacije preko svojega vodstva sklenili prijateljsko zvezo s komunisti in zemljoradniki ter se približali sovjetom, ki so se odkrito izrekli za svobodo Makedonije. Todor je začel pobijat svoje nasprotnike. Temu so člani organizacije napravili konec s tem, da so *Todora Aleksandrova 31. avgusta ubili*, ali o njegovi smrti se je izvedlo šele sredi septembra. Moral bi biti ubit tudi najzvestejši Todorov pristaš Protogerov, ali ta je ušel smrti.

Cankov in pristaši Aleksandrova so dali ubiti več revolucionarnih članov makedonske organizacije, med njimi splošno priljubljenega komunističnega poslanca Hadžidimova in Kovačeva. Cankov je poslal na pomoč Aleksandrovovim privržencem vojsko. Vršijo se hudi boji okrog Džumaje, kjer je bil ubit Aleksandrov. Okrog 200 ljudi je mrtvih. Izgleda, da bo zmagala v makedonski organizaciji revolucionarna struja, katere voditelj je Čanlev. Bolgarsko ljudstvo je veselo, da se je rešilo krvnika Aleksandrova in s simpatijo pozdravlja Čanleva.

Vlada je poostrila teror proti komunistom in zemljoradnikom. Kljub temu je delavsko-kmetsko gibanje vedno močnejše. Dnevi krvave meščanske Cankovove vlade so šteti.

Kaj je z Georgijo?

Kapitalistično in socialpatriotsko časopisje dela velikanski hrušč zadnje dni proti sovjetski Rusiji, češ, ljudstvo v Georgiji (na Kavkazu) se je sovjetom uprlo. Kljub temu, da so poročevalci raznih evropskih meščanskih velečasopisov, ki se nahajajo v Rusiji, že zdavnaj poročali o kratkem poteku nemirov v Georgiji — trajali so namreč par ur — se širijo iz Pariza od georgijskih menševiških beguncev in pa iz amerikanskih listov (ki razne vesti izmišljajo popolnoma na svojo roko) razne vesti, da se v Georgiji širi zmagovito prava ljudska vstaja. Naše „Jutro“, „Slovenec“ in drugi listi so izrabljali lepo priložnost, da začno na novo napadati oblast sovjetov in z vse mogočimi izmišljotinami polnijo svoje kolone. Poglejmo, kako je bilo v resnici s temi nemiri.

Slavni georgijski menševiki, ki jih je georgijsko delovno ljudstvo za njih zločine pregnalo, so živeli v Parizu z bogato podporo francoske vlade. Ko je Macdonald na pritisk angleškega proletariata pr znal Sovjetsko Rusijo in je po francoskih volitvah 4. maja postalo jasno, da bo tudi Francija isto storila — so se ti ljudje zbali, da bi izgubili zaupanje in podporo francoske vlade in evropskih kapitalistov, ker bi jih ta ne mogla več smatrati za „prave zastopnike georgij-kega naroda.“ Njihov poglavar Jordanija je napisal cirkular na svoje maloštevilne pristaše, da morajo sprovocirati oborožene nemire, „kajti to je edini način, da ohranimo zaupanje tujine“ (čitaj: evropskih kapitalistov). Ta dokument je dobila pozneje v roke tudi georgijska Čeka in iz njega se vidi, da je bilo prvotno nameravano, izzvati nemire za časa angleško-ruskih pogajanj, da bi se ta razbila. Ker pa niso georgijski menševiki našli med georgijskim ljudstvom nobene opore in nobenih simpatij, niso mogli napraviti vstaje določenega dne, temveč so se omejili pozneje na nekaj izoliranih (osamljenih) poskusov nekake vstaje v štirih mestecih zapadne Georgije dne 28. avgusta. Ti štirje „upori“ so bili neposredno zatrti od kmetov in delavcev istih mest. Pokazalo se je namreč takoj, da so se menševiki združili z raznimi aristokrati, bivšimi veleposestniki, da so najeli za denar nekaj banditskih tolp in ko so delavci in kmetje videli jasni kontrarevolucionarni značaj teh poskusov menševikov in carističnih oficirjev ter aristokracije, so jih sami od sebe zatrli in ujetnike predali sovjetskim oblastem.

Uradna izjava sovjetskega komisarijata za zunanje zadeve s 13. septembra izjavlja, da po dveh dneh že ni bilo več niti sledu teh konfliktov v nobenem delu Georgije in na podlagi dokumentov razkriva, da so georgijski menševiki nameravali s svojo oboroženo avanturo prvič vplivati na angleške liberalce, da bi glasovali v parlamentu proti angleško-ruski pogodbi, drugič p eprečiti, da bi Francija priznala sovjetsko vlado in tretjič, da nudi strankam druge internacionale material za protiboljševiško propagando. Pokazalo se je, da so nade svetovne buržuazije in druge internacionale, da bi se delovno ljudstvo Rusije moglo nafarbati od imperialistov in njihovih agentov menševikov in se boriti proti delavsko-kmetski, proti svoji vladi — popolnoma prazne.

Beli teror v Nemčiji. Kako se sodi komuniste v Nemčiji!

13. sept. se je končala v Leipzigu sodna razprava proti komunistom, ki so bili obtoženi veleizdaje in prepovedane nošnje in uporabe orožja. Obsojeni so bili: Michels na *12 let*, Plemm *12 let* ječe in *300 zlatih mark*, Schurff *na 7 let in 200 zlatih mark*, Becker *5 let*, Rusch *10 let*, Salevski *4 leta in 200 zlatih mark*, Zins *4 leta*, Elbers *10 let* ječe.

To je meščanska „pravica“ proti delavstvu!

Protidraginjske demonstracije v Pragi.

V sredo 17. septembra je v Pragi sklicala komunistična stranka protidraginjski shod, na katerega je prišlo

50.000 delavcev. Delavske mase so zapustile delo v tovarnah in se valile proti mestu shoda. Ob 10. uri dopoldan se je otvoril shod s pevanjem „Internacionale“. Ta veličastna delavska demonstracija ni bila všeč socialpatriotom in narodnim socialistom, ki so izposlovali, da se je postavilo proti delavstvu 1000 policajev, s katerimi je prišlo v več ulicah do spopadov. Šele ob 2. uri popoldan je bil zopet mir. Ta demonstracija je vlila delavcem novega poguma, buržuaziji pa strah.

Imperialisti prelivajo kri po vsem svetu.

Istočasno, ko blebetajo meščanski diplomati o miru, uprizarja meščanstvo krvave spopade na vseh koncih sveta. Ni še potihnila državljanska vojna na Kitajskem, že so vzplamteli krvavi boji v Egiptu, kjer hoče Mussolini zasužnjiti narod italijanskemu imperializmu. V Mali Aziji so proglasili Angleži obsedno stanje in mečejo na mesta bombe iz zrakoplovov.

Konec kovinarske stavke na Dunaju.

18. septembra ponoči je prišlo do sporazuma med socialpatriotskimi zastopniki kovinarjev in med industrialci. Plače delavcem se zvišajo samo za 10%. Kovinarji bi lahko dosegli vse svoje zahteve, če ne bi socialpatrioti izdali njihovega boja. Med kovinarji vlada radi tega veliko ogorčenje. Komunistični kovinarji se po sporazumu še niso vrnili na delo; priredili so demonstracije proti socialpatriotom.

Vse države obnavljajo stike s sovjetsko Rusijo.

V tem tednu je Madjarska priznala unijo sovjetskih republik in začela z njo pogajanja.

Pogajanja med Japonsko in sovjeti se bližajo uspešnemu zaključku.

Le mala monarhija SHS noče obnoviti odnošaje, čeprav to zahteva večina delovnega ljudstva.

Poraz Špancev v Maroku.

Krvavi diktator Španije general Primo de Rivera je hotel popolnoma zasužnjiti Maroko (veliko pokrajino v severozapadni Afriki) in se je tam dolgo vojskoval. Končno je doživela njegova vojska popolen poraz. Vojaški diktaturi v Španiji se bliža s hitrimi koraki neslaven konec.

Občinske volitve v Mariboru.

Dne 21. septembra so se vršile občinske volitve v Mariboru. Rezultat njihov je tak, kot ga je bilo pričakovati: v volivni boj so šli klerikalci, orjunaši, radikali, nar. socialisti — torej vsa buržuazija enotno. Na drugi strani so pa socialpatrioti odklonili enoten nastop proletariata. Proletariat je videl neslogo v svojih vrstah in tako je glasovalo mnogo nezavednih delavcev za ujedinjenega sovražnika, za „nacionalni“ meščanski blok.

Rezultat volitev je:

	glasov	mandat.
„Nacionalni blok“	2410	32
Nemci	996	5
soc. patrioti	960	4
naša „Delavska lista“ (Ciril Razboršek) . .	193	1
Gospodarska lista	34	0

Doslej je bil Maribor v rokah socialistov, torej deloma v delavskih rokah, sedaj pa je prešel v roke buržuazije. — To so rezultati socialpatriotske taktike cepljenja delavskih vrst. Če bi delavstvo šlo enotno v volitve pod „delavskim blokom“, kot smo mi predlagali, bi delavstvo čutilo svojo enotnost in bi oddalo svoje glasove za delavski blok. Sedaj je obratno. Delavstvo je izrinjeno iz mariborskega občinskega sveta.

Mi ne polagamo mnogo važnosti na volitve. Vendar so volitve merilo razpoloženja. Te volitve niso točen izraz ljudskega mnenja, kajti meščanske stranke imajo tiskarne, liste, svobodo, a delavstvo je brez vsega in leži nad njim zakon o zaščiti države, ki zabranjuje svobodo agitacije. Vendar nas ne rezultat teh volitev mnogo, predvsem pa to, da bo treba mnogo *sistematičnega organizacijskega in izobraževalnega vztrajnega dela,* da se prebije led, da se prebije fronto reakcije in uniči iluzije, ki jih še goji mnogo delavcev v klerikalce.

193 glasov je malo. Ali pomisliti moramo, da je dobila v Mariboru tudi komunistična stranka Jugoslavije pri volitvah v konstituanto l. 1920, v dobi splošnega revolucionarnega razpoloženja, le 186 glasov. Mi še nimamo v Mariboru svojega lista, nam je bila vzeta vsaka svoboda agitacije, zato lahko rečemo, da je teh 193 zavednih delavcev, ki so vdani proletarski stvari in ki vedo, kaj hočejo. „Volksstimme“ je pisala pred volitvami, da imamo v Mariboru le tri pristaše, no, 21. sept. se jih je izkazalo 190 več. In teh 200 delavcev bo z vztrajnim delom prebilo led in osvojilo večino mariborskega proletariata.

Mnogo še povedó mariborske volitve, ali o tem v prihodnji številki. Eno je gotovo: da bo moral mariborski proletariat razkrinkati do golega socialpatriote, ki so pripravili 21. sept. In mariborski proletariat bo poskrbel, da imajo meščanske stranke zadnjič v svojih rokah mariborsko občino.

Mariborski delavec.

Zakaj potuje Vandervelde po Balkanu?

Da nam ne bodo velecenjeni gospodje socialpatriotje očitali, da po krivici pišemo proti njim in razkrinkavamo njihovega belgijskega kraljevega ministra Vandervelda, dobesedno prinašamo izjave, ki jih je dal Vandervelde radikalskemu dnevniku „Vreme“. On je dejal:

„. . . Balkanski problemi so bili vedno zamotani. Oni so zamotani tudi danes. V igro prihaja nov činitelj: Moskva. Nasproti tretji moskovski internacionali, ki je element nereda na Balkanu, hoče druga amsterdamska internacionala, ki se hoče tudi sicer izogniti revoluciji — da se tudi na Balkanu doseže to, da se zberejo in organizirajo vse sile, ki so za mir. Balkan predstavlja središče pozljivosti druge internacionale, ki bo uporabila ves svoj vpliv, da se bodo dogodki razvijali mirno in ne revolucionarnim potom.“ S tem je Vandervelde jasno razodel, da hodi on po Balkanu kot agent II. ministrske internacionale, da podpre kontrarevolucijo. Vandervelde je s tem potrdil, da II. internacionala odobrava to, da jugoslovanski socialpatrioti podpirajo centralizem in reakcijo, da niti ne zinejo proti izjemnemu protidelavskemu zakonu „o zaščiti države“, da so bolgarski socialpatrioti pomagali krvavim fašistom na vlado. Zato je jugoslovanska buržuazija sprejela tako blagohotno Vandervelda, predstavnika II. internacionale. Zato se je „Slov. Narod“ tako navduševal zanj.

In če je g. Vandervelde sploh kedaj živel v zmoti, da bo žela II. internacionala uspehe na Balkanu, se bo sedaj zelo hitro prepričal o nasprotnem. Edini rezultat njegovega potovanja more biti in bo — da bodo delavci še bolj jasno spoznali, da je II. ministrska internacionala kontrarevolucionarna in da se je za vedno udinjala zločinskim načrtom kapitalizma proti proletariatu.

In zato bo delavstvo tudi vedelo, da so pripravljajoče se „manifestacije“ naših socialpatriotov proti vojni navaden švindl, kajti socialpatrioti so podpirali svetovno vojno 1914/18 in podpirajo pripravljanje novih vojn.

„Slovenski Narod“ razburja delavska zahteva po kaznovanju Fakinovih morilcev.

„Slov. Narod“, glasilo demokratov, oziroma orjuncev, se zelo razburja, da je ljubljanski proletariat klical po shodu v Mestnem domu: „Dol Orjuna! Dol z morilci Fakina!“ in zahteva, da se takoj zapre vse delavce, ki bi še to glasno zahtevali.

Mi vemo, da senca Fakinova straši med demokrati in orjunci. In gospodje, vedite, da delavstvo ne bo prej odnehalo, dokler ne bodo kaznovani Fakinovi morilci in tisti, ki so moralno odgovorni za zločine nad rudarji.

William M. Brown:

Socializem in krščanstvo.[1]

Socializem in krščanstvo sta sorodna drug drugemu toliko, kolikor imata oba za cilj — dvignenje našega teptanega bednega življenja. Ali pri vsem tem so njihove težnje tako nasprotne, da sta eden od drugega tako oddaljena, kot je daleč vzhod od zapada. Da, med njima zijá globok, nepremostljiv prepad.

Marx, največji učitelj socializma, uči: „Prišel sem, da razglasim svetu telesno in duševno življenje na svetu. Zato živite, črpajte vse življenske vire v medsebojni kooperaciji (skupno delo), odkrivajte prirodne zakone, ki bodo pokorni sluge človeka in ga bodo hranili in oblačili, mu gradili stanovanja, čuvali zdravje in vse udobnosti telesa in ki bodo dali duhu dovolj hrane, da se bo mogel razvijati.“

Jezus, ustanovitelj krščanstva, pa uči: „Prišel sem, da razglasim ljudem življenje duha in telesa v nebesih. Zato pojdite, oznanjujte vsem ljudem vero v enega vsevednega osebnega boga, vero, ki so jo oznanili proroki in sv. pismo po razlagi svete matere cerkve — in vaše je nebeško kraljestvo.“

Mene v resnici preveva melanholično, ali nepremagljivo prepričanje, da če bi se združilo krščanstvo z marksističnim socializmom, kot hočete to vi in Kingsley,[2] da bi se potem najbolje pokazala resničnost dveh pregovorov: „Hiša, v kateri vlada razdor, ne mora obstati“ in „Nihče ne more služiti dvema gospodarjema“.

Jaz mislim celo, če bi pustil marksistični socializem odprta vrata krščanskemu socializmu in preko njega ortodoksnemu krščanstvu, da bi se potem skrhale vse revolucionarne težnje tlačenih razredov in da bi na zemlji zopet zavladal vek mračnjaštva in teme kot tedaj, ko je rimski cesar Konštantin prestopil v krščanstvo in ko so kristjani postali lojalni državljani in hrabri branitelji cesarstva.

V onem času je razpadalo primitivno suženjsto, kot propada danes mezdno suženjstvo. Srednji vek je bil strupeni sad krščanstva. Krščanstvo je držalo svet v temi daleč od civilizacije, mesto da bi ga vodilo k njej.

Pokristjanjenje marksističnega socializma po vzoru Kingsleya in naše „Socialistične Cerkvene Lige“ bi pomenjalo nov vojni despotizem zato, da se podaljša to drugo suženjstvo, katerega dnevi so danes šteti. Ali če osvobojenje proletariata propade pod koraki „Železne pete“,[3] potem se nahajamo na pragu novega mračnega veka in mimo nas ne bo šla bridka časa srednjeveštva.

Jaz bi bil zelo naklonjen radikalnemu in revolucionarnemu gibanju krščanskega socializma v naši cerkvi, če ne bi videl, da sta krščanski socializem, kateremu ste vi posvetili svojo mladost, in marksistični socializem, kateremu sem jaz posvetil svojo starost, žalibože dve bistveni nasprotji, katerih skupni obstoj in delo je absolutno nemogoče.

Nepomirljivo nasprotstvo med krščanskim in marksističnim socializmom je v tem, da je prvi imperialističen, a drugi v jedru demokratičen. Bistvena resnica je, da niti ena vera, pa bila ona krščanstva, židovska, mohamedanska ali budistična, ne more biti drugo kot nadneravna in tradicionalna (se opira na „ustna sporočila“), dočim je marksizem v svojem bistvu znanstven in naraven kot darwinizem (= nauk Darwina, ki je dokazal pravi izvor človeka).

Da vam bo jasnejša razlika, ki obstoji po mojem mnenju med osnovnimi vprašanji marksističnega in krščanskega socializma, hočem v glavnih potezah navesti nasprotstva, ki obstojé med obema:

1. Marksistični socializem je naturalističen (naraven), a versko krščanstvo je nadnaravno. Dosledni socialist pravi: „Jaz imam vse svoje življenske sposobnosti v sebi.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Moja moč je v bogu.“

2. Marksistični socializem je brezrazreden, a krščanstvo je razredna vera, po kateri je ves svet razdeljen na razreda: na razred pravičnih in razred grešnikov. Dosledni socialist pravi: „Vsak človek je moj brat.“ Dosledni kristjan (kot vsak vernik, naj si bo žid, mohamedanec, budist itd.) pravi: „Vsak pravoverni je moj brat, a oni, ki ne verujejo, so šele potencialno moji bratje.“

3. Marksistični socializem je zemeljski, a krščanstvo je nebeško. Dosledni socialist pravi: „Zemlja je moja domovina.“ Dosledni kristjan pravi: „Nebo je moja domovina.“

4. Marksistični socializem je materialističen, dočim je krščanstvo spiritualistično (duhovno). Dosledni socialist pravi: „Osnovne potrebe življenja in prva skrb človeka je hrana, obleka, stanovanje, udobnost.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Verujte pred vsem v boga in pokoravajte se njegovim zapovedim, vse drugo je postransko.“

5. Marksistični socializem je v jedru proletarski, a krščanstvo je v jedru buržujsko. Dosledni socialist pravi: „Jaz sem po svojih prednikih človek, ki se radi gotovih družabnih razmer nahaja na gotovi družabni stopnji, a po svojem izvoru in usodi enak vsem drugim ljudem, pa celo živalim.“ Dosledni kristjan kot vsak vernik pa pravi: „Jaz sem (zahvaljujoč se svoji veri, krstu . . .) knez nad knezi, sin (hči) najvišjega kralja, boga.“

6. Marksistični socializem je v jedru demokratičen, a versko krščanstvo je v jedru imperialistično. Dosledni socialist pravi: „Živim, kot hoče večina.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Živim, kot hoče bog.“

7. Marksistični socializem je skoz in skoz pacifističen,[1] a versko krščanstvo je skoz in skoz bojevno.

Dosledni socialist pravi: „Vi ste človek in jaz sodelujem z vami.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Vi ste brezverec, jaz se bom boril z vami.“

8. Marksistični socializem je prost vsega sektaštva. Dosledni socialist pravi: „Ves svet je moja domovina, a moja vera je želja, da koristim človeštvu.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Samo krščanstvo je moja domovina in moja vera je želja, da služim bogu“.

9. Marksistični socializem je po svojem izvoru in po svoji praksi vseskozi znanstven, a krščanstvo je vseskozi tradicionalno. Dosledni socialist pravi: „Rešitev sveta zavisi od naravnega izkustva, opažanja in preiskovanja zakona materije (snovi) — prirodne sile.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Rešitev sveta zavisi od razodetja, tradicije in volje troedinega boga očeta, sina in sv. duha.“

10. Marksistični socializem razlaga človeško zgodovino po naturalistični teoriji, ki uči: Način proizvajanja materialnih dobrin določa zgodovino vsake dobe. Krščanstvo razlaga zgodovino po supranaturalistični (nadnaravni) te-

[1] Leta 1920. je izšla v Združenih državah Severne Amerike knjiga pod omenjenim naslovom, s slikom srpa in kladiva in s geslom: „Spodite bogove z nebes in kapitaliste s sveta!“ Knjiga je v zelo kratkem času doživela sedem izdaj največ radi pisca knjige. Knjigo je namreč spisal škof, član vrhovnega škofijskega sveta v državi Ohio in eden najuglednejših mož v protestantski cerkvi Amerike. Vojne grozote so povzročile nemir v njegovi duši in škof je videl vso laž krščanstva in spoznal pravilnost Marxovega znanstvenega socializma. In kakor je bil prej najvnetejši oznanjevalec krščanstva, je postal potem najgorečnejši propovednik socializma. Pred enim letom je bil izključen iz cerkve. — Prinašamo odlomek iz te slavne knjige.

[2] to je škof, kateremu je namenjena knjiga.

[3] „Železna peta“ je naslov romanu Jacka Londona, kjer popisuje boj med delom in kapitalom; v tem boju igra glavno vlogo „Železna peta“ = fašizem.

[1] To velja za marksistični socializem tedaj, ko zmaguje, a ne ko je preganjan. Socialistična Rusija je zahtevala vedno mir, ne zato, ker je bila preslaba za brambo, temveč ker je že sam njen socializem človečanski. Kapitalizem napada soc. Rusijo, ker pomenja življenje soc. Rusije smrt kapitalizma. Kapitalizem in socializem ne moreta skupno obstojati: osvojiti mora svet eden ali drugi. Tako se tudi pri vsem človeštvu potrjuje pregovor: „Hiša, v kateri vlada razdor, ne more obstati.“

oriji, ki uči: Navodila troedinega boga določajo zgodovino vsake dobe. Dosledni socialist pravi: „Recite mi, kako je narod proizvajal, kako se je hranil, oblačil, stanoval, in jaz vam bom v glavnih potezah povedal njegovo zgodovino.“ Dosledni kristjan pa pravi: „Recite mi, kaka je bila božja previdnost napram enemu narodu in jaz vam bom povedal, kaka je bila njegova zgodovina.“

11. Marksistični socializem je izdal svoje geslo. „Svoboda“. Krščanstvo pa je zapisalo geslo: „Pokorščina“. Dosledni socialist pravi: „To geslo je simbol moje svobode, da kot človek živim, proučavam in odkrivam prirodne zakone, da spoznam življenje in da živim zemeljsko življenje, zavestno osebno življenje, ki obstoji samo v mejah organske narave.“ Dosledni kristjan pa pravi: „To geslo je simbol moje pokorščine najvišjemu bogu, katerega vero, objavljeno po prerokih v starem in novem zakonu moram sprejeti in izpovedati, ako nočem izgubiti večnega življenja v nebesih, ki me čaka po tem zemeljskem življenju.“

(Konec prihodnjič.)

„Delavsko-kmetska Matica“.

V slovenskem jeziku je neverjetno, skoraj sramotno malo marksistične literature in proletarskih leposlovnih del. Pred vojno je izhajala revija „Naši Zapiski“, ki pa so po vojni zaspali. Slovenski proletariat črpa tako skoro vso svojo razredno izobrazbo le iz svojih tednikov, ki pa so še za aktuelre dnevne dogodke premajhni, da bi mogli podati globoko in temeljito marksistično analizo vsakodnevnega razvoja v državi in svetu. Kljub temu, da je prav za prav manj srbskega proletariata kot slovenskega, je v srbskem jeziku mnogo več izvirne in prevedene marksistične literature. V Srbiji je izšlo tudi po vojni mnogo marksističnih knjig, čemur je vzrok ta, da izkoriščajo žal srbski sodrugi dohodke centralistično urejenih organizacij večinoma le za gibanje v Srbiji.

Temu stanju je treba napraviti konec in omogočiti vsemu slovenskemu delavstvu, da dobi vsa važna in velika marksistična dela v svojem jeziku, ki ga obvlada. Treba je zopet redno izdajati 14 dnevno ali mesečno revijo, ki bo dajala splošne smernice delavskemu gibanju na političnem, strokovnem, kulturnem in zadružnem polju.

V ta namen so se zbrali zavedni delavci in kmetje in so se posvetovali, kako začeti z delom in kako omogočiti vzpričo današnjih visokih cen v tiskarski industriji redno izdajanje knjig in revije. Prišli so vsi do enodušnega sklepa, da je treba stvar postaviti na *zadružno* podlago. Zato so ustanovili registrovano zadrugo z omejeno zavezo „Delavsko-kmetska Matica“.

Namen zadruge je glasom njenih pravil:

1.) zalaga in izdaja za svoje člane strokovne, leposlovne in politične knjige in časopise ter druge v to stroko spadajoče predmete;

2.) izdaja in zalaga literarne proizvode svojih članov;

3.) nabavlja pod točko 1. navedene predmete;

4.) izvršuje v dosego svojih namenov tiskarsko in knjigoveško obrt in si oskrbi v ta namen potrebne tehnične naprave in koncesije.

Delež znaša samo 50 Din in se lahko plača v dveh obrokih. Vsak član zadruge ima brez ozira na število deležev samo en glas, zadruga je torej osnovana na popolnoma demokratični podlagi.

Proponentski odbor zadruge si je stavil za nalogo, da čim prej začne izdajati revijo „Naši zapiski“ in poedine knjige. Kot prve knjige naj bi izšle: *Marx, Kapital* (najslavnejše Marxovo delo), nadalje *Marx, Mezdno delo in kapital*, svetovno slaven leposlovni roman od ameriškega slovitega proletarskega pisatelja *Sinclaira* (izgovarjaj: Sinkler) *„Jimmil Higgins“* in od nič manj slavnega proletarskega pisca *Jack London* (izgov.: Žek Londn) *„Železna peta“!* „Delavsko-kmetska Matica“ bo torej izdajala *najznamenitejša proletarska dela.*

Da bo ona v svojem prepotrebnem hvalovrednem delu čim bolj napredovala, *jo moramo podpirati vsi delavci in kmetje s tem, da postanemo njeni člani!* Član zadruge postane oni, kdor plača *10 Din vstopnine in vsaj polovico (25 Din) deleža,* ker pa je delež tako nizek, bodo mnogi lahko podpisali več deležev.

Načelstvo zadruge je prevzel sodr. *inženir Štebi* in njegova oseba nam daje jamstvo, da je zadruga v pravih in sposobnih rokah.

Postanimo vsi člani Delavsko-kmetske Matice!

Vsak naj pridobi najmanj 10 deležev!

„Delavsko-kmetska Matica“
Ljubljana, Aleksandrova c. 9 II.

Socialistični shod proti vojni.

V nedeljo 21. t. m. so priredili socialpatriotje v Ljubljani shod proti vojni. Na shod so prišli v večini naši somišljeniki, ki so mirno poslušali govorjenje Likarja in blebetanje Golmajerja, ki je bral škofove pastirske liste z l. 1914, pozabil pa na socialpatriotske. Kot tretji je dobil besedo sodr. Peterkovič, ki ga je delavstvo burno pozdravljalo. Peterkovič je dokazal, da je sklicevanje socialpatriotskih shodov proti vojni navaden švindel, ker socialpatrioti so hujskali na svetovno vojno l. 1914/18 in danes kot kraljevi ministri v raznih državah delajo za nove vojne. Vse to je dokazal trdno, da mu socialpatrioti niso mogli pobiti izvajanj. H koncu je s. Peterkovič zaklical med burnim odobravanjem: *Konec vojn bo tedaj, ko bo konec kapitalizma!* Delavstvo je vedno s ploskanjem odobravalo izvajanja Peterkoviča. Potem se je shod zaključil in socialpatrioti so razkrinkani šli domov.

Dopisi.

Labinj-Vines. Dragi „Delavsko-kmetski list!“ Dovoli mi s. urednik, da se tudi jaz oglasim v listu.

Ne morem popisati, s kakšnim veseljem sem Te prejel in prečital do zadnje besedice. Hočem popisati nekoliko svojih in tukajšnjih razmer.

Po izgonu iz Jugoslavije sem se podal v domovino in nedomovino Italijo.

Ko sem prišel v domači kraj, nisem dobil nobenega dela, moral sem iti s trebuhom za kruhom v Trst in okolico, kjer tudi ni bilo nič. Taval sem kaki poldrugi mesec sem ter tja brezuspešno.

Ko sem zopet slučajno prišel domu in nedomu v Idrijo, sem zvedel, da se potrebuje 18 rudarjev v Labinju. Takoj sem se odločil, da grem. Šlo nas je 14 sodrugov iz domačega kraja Idrija v drugi kraj Labinj poskusit srečo.

Prišedše sem, se nas je še precej dobro sprejelo. Dobili smo delo v jami, kjer kopljemo premog za 16—18 Lir na 8 ur. Tukajšnji ljudje so jako dobri in smo takoj dobili poznanstvo s tukajšnjimi sodrugi. Prijetno je od njih poslušati, kako so 1920 okupirali rudnik ter ga držali tri tedne v oblasti. Nato pa je prišlo vojaštvo kot se to zgodi povsod, kjer hoče delavec svoje vzeti v roke, tako tudi tu je vojaštvo zatrlo s silo to okupacijo. Nekaj so jih zaprli, nekaj je bilo ubitih, drugo se je razbeglo. Po tistem je federacija rudarjev silno padla. Vzeli so jim tudi njih lastni delavski dom. Sedaj se federacija zopet počasi dviguje in upam, da pride enkrat čas, ko pridejo do svoje pravice. To pa se bo zgodilo le takrat, ako se delavci močno oklenejo svoje organizacije in stranke, ker brez organizacije je sploh nemogoče priti do svobode.

Življenje tu v Istriji je še precej dobro, vendar bi moralo biti boljše. Federacija rudarjev je precej močna, a vendar je še preslaba za mezdno gibanje.

Vsake tri do pet mesecev pridejo Vines obiskat fašisti. Vines je najbolj razredno zaveden kraj, zato fašisti ne hodijo radi sem. V nedeljo 14. t. m. so se pa zopet skorajžili ter prišli na Vines. Bilo je tako: Šlo nas je 10 Idrijčanov po Vinesu zvečer. Naproti nam gre neka gruča ljudi, ki poje italijanske pesmi, mi smo peli slovenske. To še ni bilo nič. Nato oni zapojejo „bandiera rossa“, mi misleč, da so to sodrugi, zavpijemo „viva bandiera rossa“, pa kakor da bi jih hudič vpičil, so skočili na nas. Bili so fašisti, ki so nas na ta način prevarili. Takoj so odpeli žilovke ter po nas. Eden jih je dobil po glavi in jaz sem tudi imel srečo držati eno s pestjo po ustih, dve po glavi in z žilovko po desnem ramenu tako, da nisem mogel roke dvigniti. Nato seveda smo ušli, ker fašistov je bilo trindvajset, a nas deset s praznimi rokami. Za drugič bomo znali, ter jim pokazali po „kranjsko“. Od njih je bilo tri Italijani, a drugi Istrijani. Tako se je končalo. Sedaj pa dragi „Delavsko-kmetski list“: le naprej tako po začrtani poti, ki si jo začel. Pomagal Ti bom kolikor mogoče financielno ter tu po možnosti zbiral tiskovni sklad za Tebe. Pozdrav vsem rudarjem Zagorja, Trbovelj, Hrastnika. Živela zveza rudarskih delavcev celega sveta! Živel delavsko-kmetski blok in razredni boj!

S sodružnim pozdravom M. Nehar.

Mežica. Občinska politika „Socialistov“. Kako razumejo naši socialpatrioti izvajati socialistično politiko v občinah, kjer imajo absolutno večino, nam kaže slučaj v naši občini. Občinski zastop je kupil seveda z občinskim denarjem tukajšnemu gasilnemu društvu društveno zastavo, katera je stala skoro 50.000 K. Nočemo s tem zadirati v naše gasilno društvo kot tako, ampak povedati moramo široki delavski javnosti, naj ona oceni korak tukajšnega „socialističnega“ odbora. Vseh 17 socialističnih odbornikov pa vprašamo, ali je kupovanje zastav za razne nepotrebne parade, kjer se razliva alkohol v potokih, res na programu občinskega gospodarstva. Ne bi se čudili, ako bi kaj takega sklenilo kako buržuazno občinsko zastopstvo, ampak da tako razmetavajo z javnim denarjem socialisti, mora vsak trezen proletarec obsoditi. Ali ne morete in ne znate obrniti denarja v kake druge javne in kulturne svrhe? Ali je vas tako naučil Bernot? Gasilno društvo bo razumelo, da se ga ta izjava ne tiče, ker je njemu kot takemu pač vseeno odkod dobi zastavo podarjeno.

Orjunsk -sokolska vzgoja! Dne 18. septembra se je peljal s kolesom mlad, 16 let stari zidarski delavec od dela ob peti uri mimo barake Kodelove. Tu je stal realec tretjega razreda Franc Tuso, orjunaš in sokolaš, in začel brez povoda klicati nad tem delavcem, naj stopi s kolesa. Ker se delavec ni zmenil za te klice, je začel F. T. metati kamenje in ga zadel na uho in glavo. Seveda je potem ta mladi junak pobegnil in se skril. Delavca so potem obvezali, ker je močno krvavel. On je tudi slučaj naznanil policiji. Mislimo, da bo policija ukrenila, da bo mir pred takimi orjunaškimi študenti. Pozivali bi pa tudi vodstvo realke, da pove temu fašistu, da še nismo v Albaniji, kjer se lahko pobija, kakor se kateremu zljubi. Vodstvo realke mora tega študenta eksemplarično kaznovati. To zahtevamo delavci, ki se ne bomo pustili pobijati od teh fašistovskih divjakov.

Književnost.

S. E. Burroughs: Tarzan, sin opice, roman, poslovenil -z-. Splošna knjižnica št. 29 v Ljubljani 1924. Izdala in natisnila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 302. Cena broš. Din 30, vez. 36.

Tarzanove knjige, ki so izšle v nemškem izvirniku, kakor tudi v drugojezičnih prevodih, so se razširile v velikanskih izdajah. Teh Tarzanovih povesti je več. Vsaka knjiga je zase zaključena in posebna enota, tako, da se lahko bere vsako posebej brez zveze z drugimi. Prva taka knjiga je izšla sedaj v slovenskem prevodu v okvirju „Splošne knjižnice“ kot 29. zvezek.

Dejanje je zanimivo in napeto in se razvija v okvirju pragozdnih prizorov, kakor jih je komaj opisal kak pisatelj. Tarzan je sin angleškega lorda, ki je bil s svojo mlado ženo o priliki uradne misije izpostavljen od uporne ladjine posadke na afrikansko pragozdno obal, kamor ni še prestopila človeška noga. Pod največjimi nevarnostmi se mladi par vzdržuje nekaj časa v boju s prebivalci divjega pragozda. Mali deček — kasneje Tarzan — se porodi v grozovitostih džungle. Komaj eno leto star, izgubi mater vsled bolezni in očeta vsled nenadnega napada orjaške človeške opice. Dete odnese velika opica — samica, ki ji je po naključju poginil njen mladič in ga neguje, redi in vzgoji po svoje. Radi tega: Tarzan, sin opice. Sam skoro opica, doživi Tarzan v svojem divjem okrožju nebroj pustolovščin. Ničesar mu ni znano o človeku, a njegov človeški razum raste in ga dviga nad njegovimi tovariši — opicami. Pripravi si primitivno orožje, s katerim prevladuje vsled svoje orjaške moči vse zverine džungle in slednjič prodere do prvih ljudi, do ubeglih kanibalov, ljudožrcev. Iz njih naselbin pridobiva neopažen po zvijači nadaljnja pomožna sredstva. Medtem se mu posreči pod nepopisnimi težavami naučiti se brati in pisati, ker je našel v koči ob obali knjige pokojnega očeta. A divji pragozd ga vedno in vedno zvabi v svoje naročje. Zla usoda vrže na divjo obal belokožce. On jih instinktivno rešuje iz največjih nevarnosti in vedno jim izginja izpred oči kot gozdni bog, ker ne razume kulture človeka z njegovimi krutostmi in ker se čuti napram njemu nesvobodnega. Njemu manjka kulture, njemu manjka daru govora. A tudi tega si po mnogih mukah in mujah pridobi. Tarzan gre z enim rešenim belokožcem v kulturni svet svojih starišev. Zapusti pragozd, ker hoče poiskati mlado, lepo Američanko, ki jo je svojčas med izstavljenimi belokožci rešil iz groznega zobovja orjaške opice in katere sliko si je utisnil neizbrisno v srce. Tudi med kulturnim svetom doživi Tarzan marsikaj nepričakovanega in nezapopadnega.

L. Lipovec: Spodobni ljudje. I. Čisto rodoljubje, enodejanka. Splošna knjižnica št. 30 v Ljubljani 1924. Založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 36. Cena broš. Din 6.

Pod skupnim naslovom „Spodobni ljudje“ izide v založbi Zvezne tiskarne in knjigarne v Ljubljani v okvirju „Splošne knjižnice“ ciklus petero enodejank: Ves ciklus „Spodobni ljudje“ je idejno — enotna skupina četvero komedjic — enodejank, ki se vrši pred svetovno vojno, in enodejanskega epiloga, v katerem nastopajo osebe iz prejšnjih komedjic po svetovni vojni.

Iz praktičnih razlogov in ker je vsaka teh petero enodejank zase zaključena enota, ki se lahko tudi samostojno uprizori, je založba uredila izdanje tega cikluza tako, da izide pod skupnim naslovom: Spodobni ljudje vsaka teh petero enodejank v posebnem zvezku s svojim lastnim podnaslovom in sicer v nastopni vrsti: I. Čisto rodoljubje, II. Roka roko . . . . . III. Živeti! IV. Iskrena ljubezen in epilog: Prekvašeni svet v tekočih zvezkih „Splošne knjižnice“ št. 30 do 34. Vseh petero zvezkov bo vezanih v skupno knjigo, a broširana se bo dobivala vsaka enodejanka posebej.

Prva teh komedjic — enodejank „Čisto rodoljubje“ je pravkar izšla kot 30. zvezek „Splošne knjižnice“. Enodejanka je drastična slika naših predvojnih političnih in socialnih razmer, ki v mnogem obstojajo še danes. Kakor čujemo, bo te enodejanke uprizorilo v letošnji sezoni tudi gledališče v Ljubljani. Neznatna cena Din 6 za knjižico bo omogočila vsakomur nabavo potrebnih izvodov. Omenjamo še, da avtorjeve pravice, posebno glede dovolitve vsakršnega uprizarjanja, zastopa zalžništvo „Zvezna knjigarna“ v Ljubljani.

Popravek.

Gospod Emil Stefanovič nam je poslal izjavo, da nima on s celjskim procesom proti Šuntajsu nič opraviti, kakor je bilo to pisano v dopisu v 4. štev. našega lista. S tem objavljamo ta popravek.

Predavanje.

V nedeljo 28. t. m. ob 10. uri dopoldan, ob 60 letnici ustanovitve I. delavske internacionale prirede študentje marksisti v veliki dvorani

Mestnega doma

tozadevno predavanje. Predavatelj bo natančno obrazložil nastanek, razvoj in program I. internacionale, ki jo je vodil Karl Marx, oče modernega socializma. Obrazložil bo bistvo problema internacionale. Vstop prost.

Delavci in delavke! **V nedeljo ob 10. uri vsi v Mestni dom!**

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani.
Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje.
Odgovorni urednik Josip Pezdir, sedlar.